

TOMÀS GARCÉS

EL SENYAL

Amb un pròleg de
J. BOFILL I FERRO

BARCELONA

1949

A B C D E F G
H I J K L M N
O P Q R S T U
V W X Y Z

EX-LIBRIS BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Q

Necker Luzin,

Cordillera.

J. Lucas

EL SENYAL

*La tirada de la present edició comprèn cinc-cents
exemplars en paper Offset i vint-i-cinc exemplars,
numerats i signats per l'autor, en paper
de fil «La Gelidencà»*

TOMÀS GARCÉS

EL SENYAL

Amb un pròleg de
J. BOFILL I FERRO

BARCELONA

1949

Primera edició: Barcelona, 1935

Segona edició: Barcelona, 1949

Drets reservats

PRÒLEG

*P*OCS llibres trobaríem com «El Senyal» d'una tan voluptuosa valoració poètica de la serenitat, d'una cortesia tan justa davant de les coses, dels propis sentiments, de la pròpia intimitat. Un llibre recòndit, una mica secret, que no sabríem oblidar, que servem com un refugi, amb una total convicció de trobar-hi un dels aspectes més acollidors de la poesia. Té aquella punta d'irrealitat d'un món que tal vegada no se'ns mostra tal com és, sinó tal com els homes que vivim en el moment d'aquesta mena d'acabament, o de transformació radical, de la nostra civilització, voldríem que fos. I respirem aquella mena de sincretisme elegant i refinat de les aportacions més diverses i remotes, que s'avé tant amb la nostra més indeclinable manera de sentir.

El llibre acaba, admirable colofó, amb un poema d'una noble entonació lamartiniana que tal vegada és el que preferim. Hi ha poemes com aquest que no sabríem destriar quina estranya relació tenen amb la felicitat. Melangiosos sempre, com si la felicitat no fos la carència d'enyorança, ans la seva purificació. Diríem que els anima un propòsit de descobrir la felicitat, de difondre-la. Certament, llur

simple existència ens fa una mica més feliços. Saben donar una mena d'incorruptibilitat àuria a les coses que ens volten, al més íntim en nosaltres. La nostra pròpia caducitat sembla esvair-se. Les coses no deixen d'ésser reals, però ja no ens semblen moridores, ja no ens apareixen problemàtiques, sinó translúcides. I podem abandonar-nos ara a la correntia de les coses del món, atansar-nos al que és real, a nosaltres mateixos, amb un goig sense falla.

La poesia de Tomàs Garcés sembla derivar d'una intrínseca necessitat musical. Al principi fou la cançó. És a dir, la melodia individualitzada, limitada per contorns precisos, en el moment de transcendir en la seva efusió a estructura verbal. Però la cançó, tota interior, en exterioritzar-se literàriament per singular obra del nostre poeta, deixa en aquella transmutació bona part del seu contingut musical, se cenyeix a la sonoritat més discreta i apagada del vers, i aleshores les paraules avancen per un món desconegut, tímides, desamparades en llur delicat rubor. El poeta sembla aturar-se de tant en tant com per escoltar la melodia originària. Ens aturem amb ell. L'antiga cançó ens arriba com una música llunyana i vaga. Però si ha minvat la qualitat específicament musical amb la major condensació dels elements expressius, s'ha guanyat en plasticitat descriptiva. Cada poema de Garcés ens presenta l'evolució d'un motiu musical que a través de la poesia acaba per donar-nos la sensació plàstica d'un paisatge. En tals

paisatges, la insistència sobre uns mateixos tòpics crea un món característic, gairebé individual, estilitzat amb elements molt simples com en una pintura xinesa. I per alguna cosa més en llegir la poesia de Garcés ens recordem de la pintura xinesa: aquesta fou una art dupla, poesia i pintura alhora. Kuo Hsi, un pintor famós i autor d'un assaig sobre la pintura de paisatge (visqué sota la dinastia Sung) digué, per tal de formular aquella ambivalència, que la poesia era pintura sense forma i la pintura poesia amb forma. Les dues arts es completaven, doncs; les pintures xineses d'aquell temps solien mostrar anexa la grafia del poema. Podriem dir que en la poesia de Garcés la síntesi es més complexa i més íntima. No és que la música, la poesia i la pintura es completin, sinó que les tres arts gairebé diríem que es fonen per a donar com a resultat un nou valor, que segons l'angle que el considerem, té un reflex de l'un o de l'altre d'aquells elements. Un punt d'admirable incertesa en què la substància poètica mostra qualitats melòdiques, conceptuals i plàstiques ensems. Paraules que fa poc que ho són, un moment abans eren música, i que ara semblen cercar de concretar-se en formes i colors.

I aquest art tan agut, d'un mecanisme tan complex i tan fi, d'una saviesa tan recatada com potser en cap altre poeta català modern, aconseguix una manera lírica d'amable simplicitat, de viva puresa, amb un no sé què adés de tebior d'ocell, adés de gràcia de flor. I en «El Senyal» el

veiem aquell art al servei d'una meditació lírica de les coses del món, benvolent, rica de contingut humà, de dolcesa i de bondat humanes. Ara que es parla tant de l'expressió de l'angoixa d'existir, aquí en som ben lluny. Garcés no vol reflexar l'angoixa, sinó la bella confiança d'existir. L'angoixa sembla enllaçar-se amb el canvi continu, amb un cert dinamisme, la confiança amb la serenitat i la permanència, és a dir, amb un cert quietisme. Però aquest sentit de la permanència és una mica oriental. Garcés tendeix a una lírica adinàmica; sembla seguir, pura coincidència tal vegada, la línia de la subtil, gairebé secreta, orientalització de la lírica anglesa que podem constatar, per exemple, en un Yeats o un Walter de la Mare. La poesia de Garcés dona, sobretot en la seva producció darrera, una sensació profunda de repòs. El vers discorre lent, molt lent, s'immobilitza quasi. Cap estridència que trenqui l'encantament de l'instant. Les remors, els colors s'apaguen delicadament. Una poesia que emmiralla el món com dins d'una aigua tranquil·la, trèmula aquesta només del pas lleu de les aures. Poesia reflectida, perceptible només en funció del repòs de l'ambient. L'agitació més lleu podria esborrar-la. Però, amb tot, és música encara, cosa gairebé inimaginable, música sense moviment. Poesia extàtica, en la qual l'èxtasi es resol en una melangia tan consoladora que si es pogués cantar, la gent no ho faria com diu Shelley

till they forget they live

sinó fins que saber que viuen els fos més dolç que oblidar-bo.

Altrament, l'obra poètica de Tomàs Garcés revela una innegable seguretat. Res, cap influència no ha pogut desviar el poeta d'una visió del món total i única. D'antuvi, en començar a descobrir el sentit poètic de les coses, sembla haver-se trobat Garcés tot d'una amb la seva poesia, com amb un món construït i acomplert, d'una realitat de cosa viva, com qui anant per un camí arribés, de sobte, en un indret tan delitós que li robés el cor i s'hi quedés per tota la vida. No era un món construït treballlosament, peça per peça, a través d'avatars diversos i fins contradictoris, com en tants d'altres poetes, ans descobert, de cop i volta, com un tot orgànic i coherent. D'alguna muntanya de la seva vall tan suaument meditativa tal vegada haurà albirat, ara i adés, el nostre poeta terres diferents, resplendors llunyanes, meteors, altres móns poètics. Però estic cert que mai no haurà sentit la temptació d'abandonar el seu: després haurà tornat a la seva poesia, dolçament, com qui torna a casa pels camins familiars que obscureix el capvespre. No desitja sinó polir, agençar aquell món, destriar-ne les gràcies, cada vegada amb un art més primmirat, penetrar-lo cada vegada més pregonament, fer cada vegada més i més pura la seva imatge en la paraula. El poeta sap ben bé la seva tasca. No menysprea la poesia dels altres, però no enveja ningú. Sap somriure comprensivament a tot. La seva serenitat desfà, art suprema, tota inquietud, la resol en assos-

segada melangia. Per això ens dóna tan exactament Garcés la idea del poeta, aquella idea del poeta, simple, amable, suaument malenconiosa, desafeixugada de transcendentalismes, que se'ns fa tot d'una misteriosament present quan, per exemple, Schumann ens diu: «El poeta parla...»

JAUME BOFILL I FERRO

EL SENYAL

EL pardal bastirà la tebior del niu.
I el rossinyol les seves torres fràgils.
Les abelles, amb fibló d'or,
cosiran a volades l'aire.
I sota el cel tan llis
els teus ulls blaus seran més blaus encara.

Abans, però, la soca del tiller
ha de pujar la saba.
Pàllid grumet de somni, fantasma de cristall,
desplegarà a la punta de les branques
— oh, verd vaixell guarnit! —
els mocadoretts trèmuls del fullatge.

GANIVET DE SUCRE

A l'arbre blau, la polpa de la lluna
madura lentament.
En el pàllid mirall de les congestes,
rosada i mel esprem.

L'aire s'adorm: la prima fulla verda
esquerda el seu cristall.
Una sirena son cabell pentina:
dolcesa de la mar.

La prada neix, i amb fressa imperceptible,
talment un vol d'ocell,
talla, segur, d'un cop, les branques seques
un ganivet de sucre.

CUA DE DOFI

EL món dorm, com una donzella
encisada en un bosc llunyà.
¿Quina paraula li farà
obrir, somniós, la parpella?
¿Per deixondir-lo caldrà dir
petxina o romani?

L'aire dringa, màgic cristall,
de tanta ploma adalerada
i per la flor del cel que es bada
cada riera és un mirall.
¿Quina paraula caldrà dir:
estel o serení?

Terra endurida i adormida,
arbres i veles sense alè.
Què donariem per saber
la vena d'aigua de la vida!
Potser, qui sap, caldria dir
en veu ben baixa: Cua de dofi!

JOC

Si veiessis el blau fumerol
adormit a la vella teulada,
¿em diries quants rostres hi ha
en el clar borrissol de la flama?

Si un vaixell, en el trèmul matí,
de les lloses del moll es separa,
¿no sabries, per l'ombra que es mou,
els adéus que bateguen en l'aire?

I si un trot fugitiu deixondí
els camins esvaïts de la tarda,
per l'espurna que fan els cavalls
endevines els ulls de la dama?

PESSEBRE

UN gall nevat vigila
alhora el blat efímer
i la vella que fila.
Vora el paper d'estany, impenetrable,
la lluïssor de l'aviram.
Tebi, l'Estable
es colga sota un cel ben llis
per on avia núvols l'esguard enyoradís.
L'estel d'argent clavàrem amb agulles;
el branquilló de pi, tan fi,
simula un arbre sense fulles.

Mor la tarda, fill meu: el pou assedegat
beu la claror del dia.
I si un pastor de fang contra son pit
la cornamusa abraça,
al cim apunta, amb vellutada passa,
el blau cornamusaire de la nit.

QUATRE SOTA LA TAULA

a Clementina Arderiu

QUATRE sota la taula!
En el repòs del joc,
silenci de cristall,
penombra d'ales.
Una mà que no veig
els preserva.
La soledat els lliura
a un món més alt,
on l'aire és flor i riulla.
Quatre sota la taula!
de cada rostre fuig
una mirada, i flota.

Hi ha vidres que no veig?
Tan a prop, ens separen.
Hi ha veles que no veig?
Una mar nova solquen,

on salten els dofins,
espurnes fugisseres.
Silenci de cristall,
una aura fina els gronxa.

Mariners del desig,
quatre sota la taula!
Oh, màgic univers
d'aquesta nau lleugera.
No temen l'endemà
teixit de melangia.

Digueu-me quines illes
hi tria el vostre somni.

ROSSINYOL SOBRE EL PORT

a J. M. López-Picó

EL cel, d'un blau tan pàllid, t'enyorava potser,
oh màgic de la nit, oh rossinyol en flama?
La lluna s'infla embriagadament,
hi ha el rou de l'endemà en el seu vol d'escata.
Les aigües són un bosc ombrívol: al bell mig
s'hi fa la clariana.

El cant del rossinyol, amb son alè,
les llums del moll abranda.
S'adormen els vaixells, desferres de la nit.
Trenca un silenci fràgil la sirena llunyana.
Prodigi de l'ocell:
el seu desig de cel la mar eixampla.

El cor voldria perdre's, mariner enlluernat,
amb el cant de l'ocell, en la volada.
Per un instant, la lluna afluixa el seu timó
i neixen, mar endins, tornaveus inefables.

MARKTPLATZ

SOTA la gran flor del rellotge,
a la barana del balcó més alt,
quatre músics, sense mirar-se,
sense mirar-nos,
com si la plaça no existís,
tocaven lentes melodies
de cara al cel tot just format.

La gent passava, greu i lenta
com la música, indiferent
a la música que prenia
el meu cor amb el seu encís.
Hi havia el sol que improvisava
en el metall uns mirallets.

Grises corrues a la plaça
clapejada d'ombra i de sol.
Ningú no veia els quatre músics,
nàufrags perduts a la barqueta
fràgil d'un globus que s'esmuny.

Només l'estàtua de bronze,
en la fatiga dels llorers,
s'estremia a la meva vora
quan la trompa i el cornetí,
sota la gran flor del rellotge,
a la barana del balcó més alt
imposaren a l'aire trèmul
un ritme antic de processó.

CAVALLETS VORA MAR

CAVALLETS vora mar, carrossel...
Sota un cel esvaït dorm la roda.
Cada gropa, de plom relluent;
plegada la pota.

El silenci del vostre cartó
no amaga potser cap misteri.
La sorra us ha cansat, cavallets de la fira,
i la morent claror
damunt la mar que es fon vostra pupilla mira.

Però de veure-us en repòs,
cavallets vora mar, l'estelada es desplega
i gira gira, a poc a poc,
en la volta profunda del cel
on la felicitat dels homes nia.

El pal del vostre carrossel
és el centre del món i de la melangia.

VENÈCIA EN SOMNIS

CLARIANA del somni, plaça nua!
Els coloms se n'anaren — foc i cendra llur pit.
Una remor s'apaga: pel soterrani humit
la mascarada tèrbola s'afua.

Tu i jo, senyors d'aquest espai obert,
embolcallats de lividesa.

El gran canal ses gòndoles hi perd.

La mar i el cel fan una sola estesa.

Fantasmes d'or i ombra esperen un senyal
enllà de la resclosa.

Els horitzons, tan pàllids, sospiren una rosa
i la boira que ens mulla és un vel nivial.

Res d'efímer no hi ha. El teu cor ho volia:
etern esdevenia aquest instant serè:
a dalt de l'alta torre dos homes sense alè
martellegen el temps, l'hora i el dia.

Llisquin, doncs, mar avall, el Canal i la plaça:
rasa coberta de vaixell.

I perquè no t'hi enyoressis massa
verd poma i rosa tendre triaven per cinyell
les xemeneies que el desig abraça.

RECORD DE SAN MINIATO

a Ramon Sunyer

ELS jardins garbellaren la ciutat:
dolços teulats, on el silenci plana,
ens arriben només. En un camí fondal,
com un vaixell lligat, s'atura l'aire.

Somniem sense pressa, però el cor bat de pressa.
Avinguda dels teus sospirs,
la llarga renglera de tombes.
¿Qui pot morir, si el cel és blau
i l'amor endolceix cada bri de la terra?
El món és un reialme on la mort ens serveix
com un ca ben fidel serviria:
les herbes canvien en flor
la saba que els dón' la despulla.

Sense els morts no tindria
la tarda aquest defalliment,
i qui sap si el verd i el viola
de la ciutat, i el teu sospir,
guanyen de ser vora les tombes.

PRIMAVERA INÚTIL

a J. Bofill i Ferro

LA vida de l'entorn
et volta, no et penetra,
oh laberint de marbres
que vigila el xiprer.
El món és verd, els peus
la primavera et llepa.
Escuma de l'oblit!
Les lloses són fredes com sempre.

Silenci, però veig
petjades a l'arena.
A l'arbre, saba nova:
l'escorça algú ferí.
Hi ha tarongina, enllà,
i per l'aire naveguen
campana i fumerol.
Les lloses són fredes com sempre.

Oh, primavera inútil
davant les lloses fredes.
Sola, una abella vola
en aquest pàllid buc.
La mel del temps destilla,
i si amb la mel rosseja
l'estada de la mort,
les lloses són fredes com sempre.

UN DIA

a I. Agustí

EN el dia fixat,
la polsina oblidada
emprenrà el seu camí
de l'obscura clotada.

Oh, missatge segur,
veritat emergida.
Cada engruna de pols
una engruna de vida.

En el cor hi haurà sang,
però no terboleses:
un casal ben obert
amb les llums ben enceses.

Ja la carn no sabrà
què vol dir melangia.
Serà feta d'un cel
que la pluja esbandia.

TRES ÀNGELS

TRES àngels pel marge venien
— tebi cabell, ales d'oreig.
El blat, ona verda, gronxava's;
xiscles d'ocell sota els fruiters.
Un àngel el Pa t'allargava,
l'altre et donà son Vi vermell.
I l'àngel tercer, amb un somriure,
en una safata d'argent,
va recollir — trèmula paga —
la teva mirada oberta.

EL TEMPS PERDUT

a J. V. Foix

A la deriva
el temps s'esmuny;
si ja l'enyores
l'amor és lluny.

¿N'abastariem
un degotall?
Cada finestra
torna's mirall.

El temps fugia
— ombra d'ahir! —
a les aurores
que han de venir.

Però ens deixava,
agra dolçor,
l'instant inèdit
i perdedor.

El cor sospira
sota un cel clar.
El cristall d'ara,
qui el refarà?

BALADA

HE fugit amunt, amunt,
amb la meva enamorada.
Quan la mort vindrà a trucar
el silenci li dirà:
ja són fora.

Alçarà, vençuda, els ulls
cap a la muntanya esquerra.
Un mantell el sol ponent
teixirà, de roig ardent,
per nosaltres.

Ah, ningú no sabrà dir
quina espluga ens arrecera.
Farem un amagatall
amb els arbres de la vall
i les ombres.

Enllaçats caminarem
en els marges d'herba blana.
Sota un cel ben esbandit
naixeran al primer crit
tendres ecos.

I si un dia ve la mort
a trucar a la casa buida,
del recó polsós estant
veus alegres li diran:
ja són fora!

FIGURA

Una tela de Montserrat Casanova

LA flama rosa del teu vestit
mulla les ombres de ta mirada.
Oh, pastoreta de l'alta prada,
quina llunyària t'ha corferit?

Neu sense posta, riu sense plor,
i l'esperver que s'extasia.
Vora del cingle se t'oferia
el paisatge com una flor.

I ara l'amagues, tendre secret,
dintre ton cor, enlluernada.
Oh, pastoreta de l'alta prada,
oh presonera del teu secret.

Damunt la falda les flors vermelles
semblen un foc esborradís.
¿Vares collir-les a la muntanya
o són brollades al paradís?

ALBA

a C. Sindreu

EL tic-tac del rellotge i una pluja apagada
s'han trenat a mig aire del son.
L'alba s'esberla, cabellera grisa,
i es pentina davant un mirall entelat.
¿Quin ocell, al compàs del rellotge,
ha deixat caure el seu cant breu
pel degotís de la teulada?

CLARIANA

Sóc un infant que somnia sota un verd llençol
[transparent.
El silenci és aquí un lleu murmuri sense pauses.
Oh, prestigi d'un cel només endevinat!
Soledat impossible!
A dalt dels arbres pengen les veus dels carboners.

TOT ERA ESCRIT

PER cada estel hi havia
a dalt del cel un grapadet de blau.

Sense pollancre i arbres trèmols
no hauria pas vingut el vent.

Tèbies cadenes de la vida!
Tot era escrit, i arriba en ser cridat:
així, mon llavi assedegat
d'un esvoranc del temps va treure el teu somriure.

VORA UNA FONT

EL murmuri del teu raig
a l'orella s'adormia.
Com una ombra s'ha perdut
sota l'herba de vellut:
ocell o cendra.

Insinues, i te'n vas,
les paraules de la tria.
El desig, a dintre el pit,
com un núvol s'ha esvaït:
ocell o cendra.

No sabia de volar,
però en tinc la melangia.
Es fondrà el plaer més viu
com l'espurna fugitiu:
ocell o cendra.

MISSATGE

a Jules Supervielle

TEMPS, amor, paradís,
oblidades paraules.
Fulles seques eleven
en un jardí glaçat
la flama impacient
i la llarga fumera.
Si veig una teulada
no hi canta cap ocell.

Desperteu el record,
oh Senyor de la vida.
Que un ventijol somogui
aquest aire enrarit.
I a l'estampa del món,
de colors amagades,
el do miraculós
de la Vostra saliva
susciti el verd i el rosa
dels meus matins d'infant.

EN LA MORT D'UNA NENA

HAVIES d'extingir-te, oh flor meravellosa,
transitori alabastre entre lliris colgat,
per dir-nos, lluny del tebi palpitar de la vida,
somrient de saber-ho, que la mort no és mentida.

Et seguim a través dels teus contes de fada
i la pluja, les branques, la sentor del jardí,
fan la tarda més buida
i més tristos els nostres ocellets de paper.

COM DOS RIUS PARALLELS

ELS nostres somnis són com dos rius paral·lels.
Naveguen lentament, i tendres recolzades
sota els canyars tan verds simulen verdes prades.
L'albada i el capvespre hi deixen els seus vels.

Sempre l'un vora l'altre, en llur closa beutat,
ignorants de les deus i l'amor que els nodria,
a la mar sense platja sense pressa fan via.
Uns mateixos ocells els han sobrevolat.

FINALS DE PASSACAGLIA

PERDUDA sospira la nit;
enyora la teva mirada.
Aromes de lliri florit
somnia la terra cansada.

És un espurnall
el cel estelat, i s'apaguen
els ecos al fons de la vall.

Pels marges oneja la flor
i l'aire és una ala feixuga.
Diria's que l'ombra d'un plor
ens torna la joia poruga.

Si em feies adéu,
el vol de les veles i el batre
de totes les ales és meu.

De veure la flor que es marcí
temies la llum de l'albada;
jo sento la nit i el matí
esclaus de la nostra besada.

Ja l'ombra s'esborra,
i cau un estel en el cel
com un ganivet a la sorra.

PARATGE SOMNIAT

BLAVEGEN els estanys. En llur suau estesa
el cel s'emmirallà.
Per sempre més hi és. Oh, càndida nuesa!
oh, tendre sospirar!

Paratge somniat. Potser t'abelliria
son auri parament.
En platges de coral hi dorm la llum del dia;
la posta s'hi encén.

Hi creixen tarongers; hi tanca la magrana
els seus castells rodons.
Les prades que s'hi fan no saben la rotllana
de les estacions.

Extàtica beutat! Ton cor enyoraria,
però, l'instant fugaç,
l'espurna del desig, la rosa que es marcia,
el braç damunt el braç.

Per'xò quan ve la nit hi ha un dring petit d'esquella
i l'ona de la mar, en veure el primer estel,
corones deixarà, per tu, de vidiella
i rams de xuclamel.

1912

TAULA

	<u>Pàg.</u>
Pròleg	9
El senyal	15
Ganivet de sucre	16
Cua de dofi	17
Joc	18
Pessebre	19
Quatre sota la taula	20
Rossinyol sobre el port... ..	22
Marktplatz	23
Cavallets vora mar... ..	25
Venècia en somnis... ..	26
Record de San Miniato... ..	28
Primavera inútil	30
Un dia	32
Tres àngels	33
El temps perdut	34
Balada	36
Figura	38
Alba	40
Clariana	41
Tot era escrit... ..	42
Vora una font	43
Missatge	44
En la mort d'una nena... ..	45
Com dos rius paral·lels	46
Finals de passacaglia	47
Paratge somniat	49

LA SEGONA EDICIÓ DE «EL SENYAL» DE
TOMÀS GARCÉS, ORNADA AMB UN BOIX
DE JOSEP OBIOLS, HA ESTAT ENLLESTIDA
ALS OBRADORS DE «ATENES A. G.»,
DE BARCELONA, EL DIA DE
SANTA LLÚCIA DE
L'ANY 1949

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1001572859

Biblioteca
de Catalunya

C-AFE0

Adq.

1001572859

CE:

Top.

2005-8-30217

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

11
10

